

Proefstation in Kenia komt van de grond

J. M.A. Nijssen (onderzoeker sectie economie PR)

Het PR is al vanaf 1980 actief betrokken bij een voorlichtingsproject voor kleine melkveehouders in Kenia. De laatste 6 jaar was een medewerker van het PR daarvoor in Kenia gestationeerd. Net zoals in Nederland is de boodschap van de voorlichting gebaseerd op praktijk-onderzoek. In het Keniaanse project werd de behoefte aan actuele onderzoeksgegevens dan ook steeds groter. Naar aanleiding van die behoefte heeft de Keniaanse overheid een verzoek aan het ministerie van ontwikkelingssamenwerking gericht voor ondersteuning bij de opbouw van een proefstation voor rundveehouderij en pluimveehouderij. Ontwikkelingssamenwerking heeft de uitvoering hiervan voor wat betreft het rundvee opgedragen aan het PR. Het pluimvee-gedeelte wordt door het Spelderholt verzorgd. Het praktijk-onderzoek begint nu steeds meer van de grond te komen.

Doelgroep

Ongeveer 80 procent van de melk in Kenia wordt geproduceerd op bedrijven met 1 tot 5 melkkoelen. Het grootste deel daarvan wordt gebruikt voor eigen consumptie of voor verkoop aan huis. De behoefte aan produktieverhoging is groot. De bevolking van Kenia groeit met zo'n 4 procent per jaar. Dat komt neer op een verdubbeling van de bevolking in 17 jaar. Tot nu toe voorziet Kenia volledig in haar eigen voedselbehoefte. Wil dat ook in de toekomst zo kunnen blijven dan moet de produktie flink uitbreiden. In dat kader past onderzoek naar intensievere bedrijfssystemen. Die systemen moeten gericht zijn op de kleine boer. Juist die kleine bedrijven liggen in het gebied van Kenia dat door het klimaat zeer geschikt is voor een goede ontwikkeling van de melkveehouderij. Binnen het streven naar produktieverhoging is ruime aandacht voor behoud van een goed milieu. Problemen die nu in Nederland duidelijk zijn geworden kunnen in Kenia voorkomen worden, wanneer daar van het begin af aan op gelet wordt. Mede door het toerisme in de wildparken is ook de Keniaanse overheid zich bewust van het belang van een goed milieu.

Technisch onderzoek

In het voorlichtingsproject is veel ervaring opgedaan met een vorm van zomerstalvoeding. Hierbij wordt het vee in een klein stalletje gehuisvest. Dit kan worden gemaakt van lokaal beschikbaar materiaal. Het enige dat aangekocht moet worden is cement om een betonnen vloer te maken. Er wordt ook een mest-put gemaakt waar de

mestproduktie van twee of drie dagen in bewaard kan worden. Per koe is bijna een halve hectare olifantsgras per jaar nodig. Dit is een tropische grassoort met een goede produktie. Het wordt met een kapmes geoogst bij een lengte van 60 tot 90 centimeter. Na de oogst wordt het onkruid tussen de rijen gewied. Dan worden er met een hak geultjes tussen de rijen olifantsgras gemaakt. Hierin wordt met een emmer of kruiwagen drijfmest gebracht. Daarna worden de geultjes weer dicht gemaakt. We kunnen dus spreken van emissie-arme aanwending van drijfmest. Dit systeem van zomerstalvoeding past erg goed op de kleine bedrijfjes. Doordat het vee op stal blijft is de kans op ziektes die door teken worden overgebracht veel kleiner. Bovendien wordt de mest opgevangen en nuttig gebruikt. Een nadeel is dat het systeem erg arbeidsintensief is. Een deel van het pas gestarte onderzoek is erop gericht om de arbeidsbelasting te verminderen. Voor transport van drijfmest kan bijvoorbeeld een ezel gebruikt worden. Ezels zijn in grote delen van Kenia aanwezig. Met een mestzak die onder de buik van de ezel leeg kan lopen kan ook de aanwending gemechaniseerd worden. Mogelijk kan ook loonwerk met de ezel op gang gebracht worden.

Veehouderij onderzoek

Het olifantsgras is een goede energie-bron voor het vee. Het eiwitgehalte is echter vrij laag. Daarom worden een aantal eiwitrijke gewassen uitgetoet. Vooral de vlinderbloemige bomen lijken daarbij een belangrijke rol te gaan spelen. Het blad van de bomen kan aan de koeien ge-

Mechanisatie van mestaanwending.

voerd worden. Bovendien kunnen de bladeren aan de boom bewaard worden voor in de droge tijd. De bomen hoeven bovendien geen kunstmest te hebben. In opnameproeven met vee wordt nu getest wat de praktijkwaarde van dit voer is. Naast ruwvoer wordt ook krachtvoer verstrekt. Het krachtvoer is echter van sterk wisselende, meestal lage kwaliteit. Bovendien is vaak geen geld beschikbaar om krachtvoer te kopen. Daarom wordt onderzoek gedaan naar mogelijkheden van krachtvoerteelt op het eigen bedrijf. Een derde belangrijk aspect is de voeding van jongvee. Door geldgebrek schiet juist de bijvoeding van krachtvoer aan jongveevoeding er bij in. Gevolg is wel dat dan later voor veel geld een nieuwe koe aangeschaft moet worden. Om dit probleem op te lossen zal een simpel, doeltreffend en goedkoop systeem van opfok gevonden moeten worden. Ook hierin ligt een voortrekkersrol bij het proefstation.

Economisch onderzoek

In een situatie waarin de melkveehouderij zich sterk ontwikkeld is het van groot belang om de verschillende keuzes in bedrijfssystemen objectief te kunnen beoordelen. Een wezenlijk onderdeel van die beoordeling is de economische haalbaarheid van de alternatieven. Een manier om zicht te krijgen op de economie van bedrijven is het volgen van boekhoudingen. In het kader van het voorlichtingsproject wordt dit reeds uitgebreid gedaan. Het geeft de boer zelf inzicht in zijn bedrijf. Ook voor onderzoekers is het een goede manier om zicht te krijgen op wat zich in de praktijk afspeelt. Een andere methode, die ook op het PR wordt toegepast is het maken van model-bereke-

ningen. Binnenkort wordt gestart met de bouw van een computerprogramma voor de groei en het gebruik van olifantsgras. Door de beschikbaarheid van een model kan een groot aantal verschillende situaties zoals die in de praktijk voorkomen benaderd worden. Juist in een land als Kenia, waar de verschillen in klimaat zeer groot zijn kunnen modelberekeningen daarom bijdragen aan een goede bedrijfsontwikkeling.

De rol van het PR

Door de kennis die het PR heeft van praktijkonderzoek in de Nederlandse situatie is het bij uitstek geschikt om een proefstation in Kenia te begeleiden. Het PR gaat niet zelf onderzoek uitvoeren in Kenia. Het ligt voor de hand dat de Keniaanse onderzoekers dit zelf gaan doen. De rol van het PR ligt veel meer in het helpen bij het maken van proefopzetten, het op gang helpen van coördinatie tussen onderzoek en voorlichting en het inbrengen van moderne proeftechnieken zoals modelonderzoek. De heer Osinga, adjunct-directeur van het PR, is in juli 1990 voor vier jaar naar Kenia gegaan om als projectleider het proces van onderzoek op gang te helpen en te begeleiden. Vanuit het voorlichtingsproject was de heer Snijders, onderzoeker teelt en bemesting van grasland bij het PR, al drie jaar betrokken bij het voorlichtingsproject. Hij zal in december terug keren naar het PR. In augustus vertrekt de auteur van dit artikel voor drie jaar naar Kenia om het economisch onderzoek en de ontwikkeling van computermodellen mee gestalte te geven. Het PR is dus nauw betrokken bij de ontwikkeling van de melkveehouderij in Kenia, en is vast van plan om daar haar steentje aan bij te dragen.